

meya kartî
û
çend mêweyên salê

helbest

Umîd Demîrhan

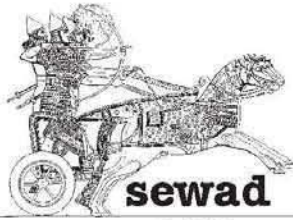


meya kartî
û
çend mêweyên salê

helbest

Umîd Demîrhan

çapa jimarîna bêpere



sewad

Rêza Dîwanan: 2

Dîwan © Umîd Demîrhan

Sererastkirin û amadekirina çapê:
Umîd Demîrhan

Çapa Yekem
2011

sewad

Di Wateya Pêşgotinê De Çend Hevok

Min di destpêka salên nodî de dest bi xwendina kurdî kiribû û piştî wê demê min ji xwe re hinek helbest û çîrok nivîsibûn. Helbet ev helbest û çîrok ne ji bo weşandinê, lê ji bo pêşvebirina hêza nivîsandinê bûn. Çend roj berê min arşîva xwe ya kevn tesele dikir û ez rastî vê lînûska xwe hatim. Bi rastî ev helbestên ku her yek li cihekê hatiye nivîsandin ewqasî ne xerab bûn û weşandina wan pêkan bû. Lewre min xwest ku ev hest û ramanên min ên kevn di taldeyê demê de nerizin û neçin. Lewre ez îro wan li gorî mêjûya nivîsandinê rêz dikim û radeştî rexneyên têkildaran dikim. Mixabin mêjûya hinek helbestan ne diyar e û ez nizanim min kengê ew nivîsîne; lêbelê wisan bawer dikim ku di navbera 2000-2008an de hatine nivîsandin. Her wiha hinek helbestên min ên îsalîn jî hebûn û min nexwest ew jî li derve bimînin. Min navê vê defterçeyê "*Meya Kartî Û Çend Mêweyên Salê*" danî. Her wekî hûn jî dizanin hinek tişt çiqasî kevn û kartî bibin ewqas giranbiha dibin. Ji aliyê wêjeyî ve ewqas ne giranbiha bin jî heyama nivîsandinê nîrxê wê zêde dike li gorî min.

Silav, rêz û niyazên xweşbextiyê;

Umîd Demîrhan

16.12.2011, Bazîd

Golegenî

Kambax e rûmet.
Dara sincê bêmizêc e.
Çemê Nîlê diherike bîqusûr

Mêjî
ne golegenî.

Sermawez, 1993/Qahîre-Misir

Avê Qurban Rapere!

Avê qurban rapere
û min dayne lengergeheke ewle.
Ji min mexeyide,
hêrsa xwe meyîne
û cardin li min dagere.

Tîrmeh, 1996/Cida-Erebistana Siûdî

De Bila Meçin, Mexwînin! De Bila Meçin, Meşêlin!

Heval li pêşberî min rûne!
Rûçikê min bixwîne
seba kerba min bişkîne
straneke sexte.

Berfanbar 1997/Xertûm-Sûdan

Helbestên Rimbazan

Ximximê borîzan!
Dijmin vedrêj gemar e.
Dijmin vedrêj gemar e.

Gazî xortên çeleng kin
Çiya li wan debar e.
Çiya li wan debar e.

Kulîna diyan vekin!
Xwarin tê de girar e.
Xwarin tê de girar e.

Zexîra bavan vekin!
Şûna wê ya berwar e.
Şûna wê ya berwar e.

Gelo! Peyvan guhdar kin!
Aramî ji Xwedê dibare.
Azadî şêrê siwar e.

Tîrmeh 2000, Kerbela-Iraq

Stêrkek Teyisî

Saxîsaxî çermê jinekê gurandin,
ji her taxê deyûsek civandin,
agirê malan damirî
û li dewsa zamokan singekê tûzikê çikandin.

Tîrmeh 2000, Ordîava-Nexşevan

Dendika Evînê

Bizmar riziyan, war hilweşiyân
û bêçare man kevokên bejî.
Perikên çavên te bûn kelem
û di sîngê min de çikilîn.

Belekî heliyan,
zîl da çêreya biyanî
û min tu dîtî bûka çiyê!
Li parxana kevirekî
te xwe spartibû evînê
û baranekê tu bi min dayî naskirin.

Min salixên te ji diya xwe re dan
û wê jî bi eslê te derxist;
şecereya te digihand nifşeke bimbarek.
Niha ji bîra min çûne
her çî gotibe derbareya te de;
lê hê di wê rojê de min navek li te danîbû:
Dendika evînê.

Gulan, 2000/Eşqava-Tirkmenistan

Porê Serê Min Vîzvîzî

Vê havînê
xwîn nakele di rehan de.
Dilê min dê bibe dîzeke bêçembil
û nayê hildan ji ser êgir.

Vê havînê
ger te nebînim
ez ê har bibim.
Hêlînên hemû dûvmeqeskan
divê tar û mar bibin
bi her du destên min
ger te nebînim.

Nizanim ji çi xemê
wisan sergerm im
û porê serê min vîzvîzî.
Îro li vê bihurê,
îşev li vê guherê
wekî pezeke gêj
ku kevirê bêriya xwe
ji bîr kiribe.

Tîrmeh, 2000 Meşhed-Îran

Ahengên Şêr

I. Amadehî

Ger bibit şer an jî aştî pêwistî
têne hilgirtin şûrên hilawistî.
Ta biryarek bête pejirandin
divê tu qet ranewestî.

II. Temtêl

Ji hêrsan çav sor dibin
diran dişidin
ala berbijor dibin
ser difirin ji ser cendekan
kalan dişkên
û şûr ko dibin.
Ger serkeftin bête payîn
li dewsa lêdana şûran
peyman xwedîbandor dibin.

III. Rawestan

Zar û zêç
li hêviya vegera te ne.
Hê heval hene;
ken û henek hene;
pêlên behran û zozan jî;
lê şûrê xwe bêyî rûnkirin daynene!

02.06.2003, Stenbol

Şemala Rûyê Te

Li wê derê şeverêş bû;
çavan çav nedidîtin;
debara me peşkek ronahî bû
û me ji te deyn dikir defşeyek.

Lêvên me diqirqîçîn;
giyanê me diket gewriyê;
xwîn ziwa dibû di rehan de
û me tenê hêvî dikir ramûsanek
dema fişeng diteqîn.

Dema astengiyan diajote ser me
em digihiştin remeqa dawîn;
lê cardin hêz diket gehên me
dema şemala rûyê te
ronahî dida civakan!

02.06.2003, Stenbol

Malikên Têkel

- a. Min li Amedê silav da hesinkerekî.
Siwar bûm li hespê, peya bûm ji kerekî
- b. Şemala te heyveke çardeşevî.
Ji ber xeyala te xewa min îşev revî.
- c. Li pey hevhatin raman û guman.
Xwe li min ditelîne barana riman.
- d. Hevrê, bimeş; karwan dipeke!
Vîna te hesin, serfirazî gultek e.
- e. Mamoste got ku çar zindan e jîyan.
Şagird bi ser ve çû û got: Cardin jîyan.
- f. Kengê xizanî pelpût kirin,
wê hingê dadwerî kelkût kirin.
- g. Sefaletê, dewsa te li bin piyê min.
Êdî saqên gênim digihên bejna min.

Sêrêzikên Zarokan

- a.** Bihar hat, havîn jî hat.
Dewar hat, gavan çima nehat.
Çîrokekê bibêje ta ku xewa min hat.

- b.** Reşo, Reşo berde sê.
Se revî û kete qefesê.
Dêrî bigire, ew besê.

- c.** Gulok gulok rîsê min,
Heçî kefkani ye, îşê min.
Da ku neyar neyê tûşa min.

- d.** Berxa min a deqdeqî.
Gur te mekin şeqşeqî.
Xwediyan meke mereqê.

- e.** Ref ref diçûn qaqlîbaz,
wek yekîneya li pey serbaz.
Betlaneya we xweşderbas.

- f.** Kerê we bikurtan e.
Li ser binvîse: Firotan e.
Lê meşîne mezada hespan e.

Çarînên Çarmêrkî

- a.** Zarokino! Dewr û dewran.
Zarokino! Aş û karwan.
Zarokino! Bawerî û berxwedan,
li benda we rawestiyane.
- b.** Gelê min wa alaya we!
Wa artêş û pergala we!
Wa dîrok û debara we!
Bilezînin, dem xedar e!
- c.** Fetla yekan rast here!
Rast here û rast vegere!
Bi çepê her paqij bike!
Bêyî çepê rast jî venagere.
- d.** Gulok gulok janên me.
Devok devok wêjeya me.
Hindik hindik lê bikolin,
dê were serfiraziya roja me.
- e.** Hevraz û berjêr wekhev in,
Xwihdan û bergind serhev in.
Ên ku serfiraziyê naxwazin,
di tengasiyê de zû direvin.

Pêncrêzikên Şêpenci

Ez Şêpencê Makoyî
Şêrê hewayê çiksayî
Li ba min her asayî
Kî li temtêla min binêre,
dibêje: Tu mîr î yan paşe yî?

Şûr û mertalê min mawzer e.
Şûna min şkefta Girê Zer e.
Li pêş dêrî notirvan li ber e.
Ger bixwazî dîtina min,
Tu dê bibînî lana min mêvandar e.

Her roj barê min nicde ye.
Her şev karê min sicde ye.
Heqê neyarê min li vir hucre ye.
Fatîheyê bixwîne li ser neheqiyê.
A ku me dicivîne hev qible ye.

Ji Biyanistanê Çend Çarîn

Tu bidî xatirê wan tizbiyan:
Ew tizbiyên ji poz û guhan.
Carekê be jî li rûyê min binêrî
da ku ji peratê re bibe derman.

Tu bidî xatirê serên jêkirî:
Serên bi kindiran darvekirî.
Carekê tifi navçava min kî
pê derxim çima pîroz e girî.

Tu bidî xatirê wan rehekan:
Rehekên ku bûne rehîna agiran.
Carekê delavê Firatê berdî
da ku piçekê şil be korewijdan.

Tu bidî xatirê keçên sibirandî
û zêmarên li ser goran nehvirandî.
Carekê ji devê xwe bişehitînî
Wê peyva ku mirinê dike zindî.

14.06.2010, Elbeyda/Libya

Tirsê! Pêsiira Min Berde!

-ji bo Henîfiyê Hecî Şero-

Temenê min
bi qasî jînenîgariya¹ mirovahiyê dirêj e:
Beriya ku Quran bê hinartin²
min helbest dixwendin li bazara Uqazê³
û dema ku Talût⁴ winda bû
di nav rûpelên Talmûdê⁵ de
min mezmûrên Zebûrê⁶ dinehwirandin.⁷

¹ **jînenîgarî:** biyografî

² **hinartin:** şandin

³ **Uqaz:** sûqeke erebên qureyşê ye û mihricanên helbestan lê dihatin lidarxistin

⁴ **Talût:** fermanzarekî cihûyan e û di dema Pêxember Dawid de jiyaye.

⁵ **Talmûd:** şîroveya Tewratê ye û ji aliyê haxamên cihû ve hatiye berhevkirin.

⁶ **Mezmûrên Zebûrê:** ayetên pirtûka pîroz a ku ji Pêxember Dawid re hatine şandin

⁷ **nehwirandin:** bi dengê nizm tiştine sergirtî gotin, di ber xwe de axaftin

Paniyên min qelişî ne:
 ji dûreriye dereke⁸ vedigerim,
 ji devdelingên⁹ min bêhna cehtera¹⁰ biyanî difûre¹¹
 û kefzehên zeryayî¹²
 di nav pirça qefesa min de kesk dibiriqin.
 Di binebêrikên¹³ min de xiştexiştê kakilên¹⁴ behîvan e:
 Heke di taxê de hê zarokên negurandî¹⁵ mabin, para wan e;
 lê bawerim ku dewr dewra firewnan¹⁶ e li Meydana Tehrîrê¹⁷
 û ji devhuçikên¹⁸ min sinbil dadiweşin beravên Nîlê.
 Li bîranînên xwe diramim
 û noqî dîroka evînê dibim;
 lê kiloxên Dêra Qiyametê
 radiweşin¹⁹ çolistana Sînayê
 û Evîna Tahir Begê dide dû xirdikekî²⁰ biyanî.
 (Li gorî gotinên gotindaran²¹
 ji bilî Şaşoyê Pîrêhevalên min gişt di dîlana wê de direqisin.
 Xwedê hifza mirovî bike,
 gayê malê biçê cot
 û gavan ji conegayê xelqê re gijogijo bike²².)

⁸ **dûreriye dereke:** riyên dûrên li deverên nenas

⁹ **devdeling:** devlingê şal û derpiyan

¹⁰ **cehter:** çêreyeke çolê ya bêhnxeş e û wekî biharatê di xurekan de tê bikaranîn

¹¹ **fûrîn:** ji ber kelîn û zêdebûnê bi ser re avêtin (ji bo şilahiye)

¹² **kefzehên zeryayî:** cureyekî çêreya ku di navaavê de an jî di nava şilahiye de şîn tê

¹³ **binebêrik:** binê cêbê

¹⁴ **kakil:** dendik û tovê rehekan/nebatan

¹⁵ **negurandî:** postnekirî

¹⁶ **firewn:** mîr û serekên Misira Kevn

¹⁷ **Meydana Tehrîrê/Azadiyê:** li Qahireyê meydanake sereke ye

¹⁸ **devhuçik:** devmilê cilan/kincan

¹⁹ **raweşin:** lê belav bûn

²⁰ **xirdik:** mirovê bejnkînik/qamkînik

²¹ **gotindar:** kesê ku gotinê vedibêje

²² **gijogijo kirin:** bi peyva gijogijoyê ga berdan ser çêlekê; gadan

Kifş e, hê di şeverêşa dilê min de hîv hiltên
û di kelekela vê xiyaretê de ewr min hambêz dîkin.
Bes e, min zîmanê xwe gez kir ji kerban
Bes e, serçîkên²³ peyvên pişîrîn²⁴ bêxwedan.
Tirsê! Pêşîra min berde!
Hemû rê bi zorê vedibin
û şkeft têk dibin meclisan.

06.07.2010, Elbeyda/Libya

²³ **serçîk:** sermemik

²⁴ **pişîrîn:** (rehek/nebat) zibilîn û hûrî erdê bûn

Qiblename

*Di navenda dilê min de tu heyî
û êdî ji qeyranan natirsim.*

I.

Li rojhilatê dilê min berbang e.
Di esmanekî tehfîrkirî de
Hecî Qurbanê Silêmanî Destana Cecoxanî vedibêje
û Kawis Axayê Milanî serpêhatiya Simkoyê Şikakî.
Paşê taveke havînê
xwe berdide şaxên dilê min
û tîrêjên germ digihêjin gorên komî.
Di kelekela vê havînê de
li siya rastiyeke digerin çavên min.
Hêviyên min di dilqê şêresiwerekî de dadiliqin xewna Ejdehayî
û Kawa pîfî êtûna dîrokê dike li Kirmanşanê.

II.

Li rojavayê dilê min şeverêş e.
Zarok hişkehişk dayikên xwe hambêz dikin
û findên derewçînan dadimirin
ji ber heybeta te
ango ji ber nûçeyên hilatina rojê.

III.

Li bakurê dilê min qeşa heliyaye,
mêşên hingivî raweşiyane Zozanên Elegezê
û bilûra şivanekî kurd straneke şedadiyan dilorîne.

IV.

Li başûrê dilê min bêdengiyek serdest e
û hemû zarok raçaviya kalekî temendirêj dikin
da ku digel çîrokan xilmaşî jiyanêke efsûnî bibin.

29.07.2011, Bazîd

Cejnek Wiha Bihurî

-ji bo heval û hogirên li biyanistanê-

Ka ew cejnên berê?
Berê kirtekirta çarixên me
nasnameya me diyar dikir.
Berê hebûna me
qurbana hebûna xelqê bû.
Zimanê me yî çiyayî jî
colek ji zimanên der û dorê bû.

Lê ev cejnên niha?
Niha otopsiya hestiyên pakrewanan
nexşeya giyanê hov û koviyan xêz kir.
Niha hebûna me
ne rehîne kêfxweşiya xelqê ye.
Zimanê me yî deştî jî
bi tîpa /t/yê hesiya.
Lewre peyvên wekî "tirk, tehçîr, tenkîl û texrîb"ê
ji nû ve hatin şîrovekirin.

Cejnek bêyî pîrozbahiyê bihurî,
dewraneke pederşahiyê guherî
û şamanîzma serqot
di dilqê taxûtekî sergirtî de vegeî.
Ne hukmê meh û şahiya pîroz pere kir
ne jî kêzmê zilmê xwîna te sar kir.
Êdî peyva "xwezila" ji ferhenga berxwedanê ketiye;
lewre çavekî min li naveroka peyva "viyan"ê
û yê din jî li wateya peyva "jiyan"ê gerî.

Li fêza Babîlê, li warê baxçeyên daliqandî
li ser wê pireya wekî marekî di kovelanê
siwareyek hate bombekirin û encam:
Solîneke sotandî, malbateke qurçimandî,
tetqal tetqal xwîn, mertal mertal berxwedan...
Di wê şereşê de
em li taca ronahiyê geriyan
û ji Wanê brûskekê riya me ronî kir.
Belê, ev cejna pîroz a bêpîrozbahî
di lîsfê şîneke neteweyî de bihurî.

03.09.2011, Bazîd

Bersiva Rast Hilbijêre

Xwîna kurdan yek e
û jimareya yekê tenê li yekê tê parvekirin.
Welatê kurdan çend parçe ye
û çima jimareya yekê
bi destî hûrjimareyan hatiye parçekirin?

A.

Dilê te qadeke parastî ye.
Ne sima hespekî teterî lê ketiye
ne jî bi lavija şamanekî Gok Tengrî lewitiye.

B.

Çavên te mîrkutê dadwerekî ne.
Di bin piyên te de maf napirçiqin
û bi hildana navê te diz vediciniqin.

C.

Yek bi pirjimareyan hatiye parçekirin
û bi vî awayî hûrjimare derketine holê.
Welat bi darê zorê hatiye parçekirin
û zordaran desthilatî radestî hev kirine
wekî ku seg bi dorvegerî hilperikîne dêleke tele.

D.

Xwîna nemerdan li erdê dimîne,
alaya sitemkaran dibe pîne
û ayîka bizina kol ji ya biqiloç re namîne.

E.

Mirovê mafdar bi berteka xwe çekdar e jî.

Nîşeya xwediyê pirsê:

1. Keda gelekî bi şîfreyan nayê çilfisandin.
2. Makurk li ser hêkên genî nayê melisandin.
3. Zûrezûra gurekî bi olana fişengekê tê tepisandin.
4. Çeleçela belhaman²⁵ mûsayekî nade tirsandin.

²⁵ **Belham Ben Bahura:** Haxamekî cihû bûye û dema Cn. Mûsa eleyhîselam amadehiya şerê Hukimdarê Filistîne dike, hukimdar jî gefan li Belhamî dixwe û alîkariya wî dixwaze. Li ser wê yekê Belham bi navên Xwedê yê herî pîroz nifiran li Cn. Mûsa eleyhîselamî dike ku dev ji vê niyêta xwe berde. Birastî jî artêşa pêxemberê Xwedê nikare têkeve Filistîne û piştî Cn. Mûsa eleyhîselamî pêxemberê din ê bi navê Yûşa eleyhîselam Filistîne feth dike. Lewre ev nekes di Quranê de wekî kûçikê ku dike hilehil û zimanê xwe dadiliqîne hatiye tarîfkirin. Êdî navê wî bûye nîşenaye oldarên ku zanyariyên xwe dikin xizmeta zilmê."

Êdî Pisîkeke Te Jî Heye, De Bigirî!

-ji bo xwendevanekî bi nasnavê Seydo-

1. Profîla Rojenikîrî

Te bi salan nivîsî,
gelek ciwanan
nivîsên te wekî nivîştan avêtin stûyên xwe
û ber bi penagehên SSê meşyan;
lêbelê dengê te bi qasî simbêlên te zirav bû.
Lewre axayê te ji te hez kir
û sifreyeke têrtijî raxiste ber te.
Noşîcan ji te re!
Noşîcan ji axayê te re!

Fermandarê Bermûdayê destê xwe li pişta te xist
û toza sî salên tarawgehê dawêşand.
Berdevkê wî yê siyasî jî sipasiya te kir
û kartên aferînê li ser te de bariyan.
Lewre krediya axaftina te hate dirêjkirin
li ser hesabê gelê Dêrsimê.

2. Çalakiya Dawîn

Rêhevalê te yê bi navê Yilmazê Şame
Destana Agiriyê nivîsî û karwanek bi rê xist.
Lewre tu yê derbasî rojhilatê Firat û Dicleyê nebî
da ku qîrçeqîrça çekên serhildêran neyê tomarkirin
û qîrçeqîrça hestiyên li Geliyê Zîlanê nekeve raporên CPTyê.

Tu li cem axayê xwe rûne.
Em ê ji te re pisîkeke Wanê ya yekçavî bişînin
li ber rîtma yekala, yeknetewe û yekwelatî.
Bila mirazê te di çavên te de nemîne.
Em ê ji bo xatirê te çavekî wê jî kor bikin;
lê em matmayî ne û nizanin
bê ka em ê kîjan çavî birijînin:
Em çavê hêşîn bipijiqînin baş e an çavê kesk?
Bila haya te pê hebe ku hêşîn rengê esmên e,
kesk jî rengê daristanê ye
û dilên me di ber dernakeve, destên me naçin her du rengan jî.
De êdî tu biryarê bide
an jî wekî her carê
mafê biryardanê bispêre şagirtê Eliyê Kîmyewî.

3. Pêşniyara Xwendevanekî

Di vî temenî de
bila êdî pisîkeke te jî hebe.
Bi wê ajaloka xwe here serdana şêrên girtî
û kişkişî wan bike.
Paşê vegere xanmanê xwe yê lawan
û xwe amadeyî bernameyêke TRT6ê bike.
Ne bila dengê Seyadê Şame were guhên te
ne jî stranên wî yên li ser Biroyê Hesikê û lehengên bênav.
Pirtûka Yilmazê rêhevalê xwe jî
virvirkî biavêje goreke komî an jî çaleke asîdê
û bila ji ber çavên dîrokê biheyibe.
Rola xwe baş bilîze ha:
Ji koçbereke selpakfiroş destmalekê bikire
û derkeve ber kamerayan.
Jixwe êdî pisîkeke te jî heye, de bigirî!
Pê bikute erdê
û rik bikute kedê!
Ji te re serkeftin serbaro!

11.08.2011, Bazîd

PÊRISTA NAVEROKÊ

Rêz	Hêman	Rûpel
1	Di Wateya Pêşgotinê De Çend Hevok	3
2	Golegenî	4
3	Avê Qurban Rapere!	5
4	De Bila Meçin, Mexwînin! De Bila Meçin, Meşêlin!	6
5	Helbestên Rimbazan	7
6	Stêrkek Teyisî	8
7	Dendika Evînê	9
8	Porê Serê Min Vîzvîzî	10
9	Ahengên Şêr	11
10	Şemala Rûyê Te	12
11	Malikên Têkel	13
12	Sêrêzikên Zarokan	14
13	Çarînen Çarmêrkî	15
14	Pênçrêzikên Şêrpencî	16
15	Ji Biyanistanê Çend Çarîn	17
16	Tirsê! Pêşîra Min Berde!	18
17	Qiblename	21
18	Cejnek Wiha Bihurî	23
19	Bersiva Rast Hilbijêre	25
20	Êdî Pisîkeke Te Jî Heye, De Bigirî!	27
20	Pêrista Naverokê	30